

Gaute Heivoll

Kongens hjerte

Roman

Tiden Norsk Forlag

Tidligere utgitt:

Liten dansende gutt. Prosa (2002)

Omars siste dager. Roman (2003)

Ungdomssangen. Roman (2005)

Kjærlighetsdikt på bunnen av elva. Dikt (2006)

Doktor Gordeau og andre noveller. Noveller (2007)

Himmelen bak huset. Barnebok. Cappelen Damm (2008)

Himmelarkivet. Roman (2008)

Båten mellom stjernene. Barnebok. Cappelen Damm (2010)

Før jeg brenner ned. Roman (2010)

www.gauteheivoll.no

1. opplag 2011

© 2011 (1. utgave) Tiden Norsk Forlag, Oslo
et imprint i Gyldendal Norsk Forlag

Omslag: Stian Hole / BLÆST Design

Sats: Type-it AS, Trondheim 2011

Skrift: 11/15 p. Sabon

Papir: 80g Norbook Cream 1,6

Trykk og innbinding: ScandBook AB, Falun

ISBN 978-82-10-05161-6

Vetle og Tomine

Den 13. mai 1775 fikk kongeliig Chirurgus Hendrich Deegen et oppdrag fra det danske kanselli i København. Oppdraget gikk i korthet ut på å samle tolv pasienter fra Lister og Mandals amt, som alle befant seg på ulike stadier av den fryktede radesyken, sykdommen som «hentærer sine Offere langsomt, og tilreder dem ofte saaledes, at de ser ud som levende Aadsele, og sniger sig omkring som Skrækebilleder for deres Medmennesker». Pasientene skulle fraktes med skip over Skagerrak, og hele veien fram til Kong Frederiks hospital ikke langt fra Amalienborg i København, for å bli undersøkt, behandlet og muligens helbredet. Fire av dem kom aldri hjem igjen. Kongens hjerte er basert på det som hendte, men samtidig skrevet i den klare lufta mellom virkelighet og drøm.

EN GANG UTPÅ natta var de framme. Dørene ble slått opp, lysene der inne blafret vilt, og faren, som hadde båret jenta i armene hele veien, sank på kne og la henne på halmmadrassen i det dunkle rommet. Lensmannen, som hadde hentet dem, ristet hatten så vannet skvatt, deretter forsvant han ut i mørket sammen med betjentene sine, alle med lyktene hevet, lik gamle våpen.

Faren sa navnet hennes, hvor gammel hun var, hvor de kom fra, og alt ble behørig notert i protokollen mens det dryppet fra håret og skjegget hans. Han så bort på den tyske legen, som ennå sto i halvmørket ved døra, glinsende av regnet, deretter så han på jenta, som lå slapt på halmmadrassen, og han gned de stivfrosne hendene mot hverandre, presset dem mot magen under de våte klærne mens varmen og førligheten langsomt vendte tilbake. Han bøyde seg over henne, strøk håret bort fra panna og løsnet det flettede tøybeltet i livet. Så halte han den venstre armen ut av kjoleermet, deretter den høyre, og begge armene falt viljeløst ned på golvet. Han enset ikke Deegen, eller

de andre som sto rundt ham med skjelvende lamper. Han knelte som i en hule av lys og konsentrerte seg om hendene sine, om fingrene. Han satte seg på kne bak ryggen hennes mens han mumlet fram små forvirrede ord. Hun svarte ikke, men han visste at hun hørte. Han fikk støttet henne opp med hodet mot skulderen sin, og på den måten klarte han å dra kjolen oppover magen og brystet, og til slutt vrent han den over hodet hennes.

Hun lå slapp og naken i fanget hans mens Deegen, som ennå hadde regnslaget over skuldrene, undersøkte kroppen i det kalde lampelyset. Hele underlivet hennes var angrepet og sterkt opphovnet, i tillegg var det sår og sprekkdannelser på den ene siden av halsen, like nedenfor øret. Det rant strimer av blank væske fra sårene, som om noe inni henne presset på og ville ut, noe ondskapsfullt og nådeløst.

Han forklarte at han i flere dager hadde revet opp tøyremser av kirsebærstoff, han hadde forsøkt å skifte og skylle dem reine i det iskalde regnvannet, men tilstanden hadde likevel forverret seg. Deretter fortalte han om søsteren hennes, og om moren, mens det var dryppende stille i rommet. Han kjente at det var lenge siden han hadde snakket sammenhengende, i hele, fornuftige setninger, og til noen som forsto. Han så verken på Deegen eller på pleierne, men de så alle på ham, og alt han sa ble notert i protokollen.

*

Deegen løsnet fillene rundt halsen hennes, skar og klip-
pet dem opp med en sabelformet saks, og det gikk små
skjelv gjennom jenta, som om hun langsomt ble skrellet
levende. De innerste tøyremsene var nesten grodd i ett med
det væskende såret, og løse tråder hang fast i kjøttet som
bitte små planterøtter. Han vrent de deretter av seg regn-
slaget, tente et vokslys i håndas hulrom, og ansiktet hans
ble med ett forunderlig klart og glatt. Han løsnet mans-
jettknappene og brettet opp skjorteermene. Panna hans
var furet av usymmetriske rynker, det sto et gjenskin av
flammen i øynene, og man ante at han var en mann lut-
ret av sjelekvaler. Så stakk han en bladformet skalpell inn
i flammen, holdt den der til det begynte å ryke av metal-
let, og med spissen fikk han pirket løs den trevlete massen
slik at sårene ble reine og væsket fritt.

Hun lå med lukkede øyne mens stanken steg opp fra hal-
sen hennes. Faren holdt øye med skalpellen som snittet lett
og forsiktig mens den søtlige lukten fikk ham til å flakke
med blikket. Han svelget og så ned, han så skinn av lys i
vanndråpene på golvet, han så skoene og lærstøvlene til
dem som sto rundt, men han våget ikke løfte blikket og
se noen i øynene. Klærne hans klistret seg tungt til ryggen
og lårene, nakken var iskald, og musklene i halsen spente
seg, harde som tau. Han la ei fast hånd over panna hen-
nes mens den andre hånda hvilte mot kinnet, og på den
måten holdt han hodet hennes fast, uten at hun merket
det selv.

*

Da Deegen hadde gjort seg ferdig med sårene på halsen, satte han seg på kne ved jentas underliv og fjernet de gjenomtrukne tøyfillene på samme andektige måte. Så åpnet han en skinnpung der flere små glassflakonger og tinn-sprøyter klirret mot hverandre. Han lirket korken av en av flakongene og fylte en sprøyte og dryppet de glatte, sølvglinsende dråpene rett ned i såret. Jenta lå like rolig som før, ansiktet hennes var reint og hvitt, det hang vanndråper i øyebrynene og faren strøk dem bort med tommelen. Straks rullet øynene hennes bakover under øyelokkene, og han ble kald av redsel. Han klappet hånda mot kindene hennes, forsøkte å få liv i henne, men Deegen stanset ham.

Hun dør. Ser du ikke. Hun dør.

Nei, sa Deegen. Hun dør ikke.

Han ble sittende og stirre på de perlende dråpene som skled over huden lik vanndråper over en fettstøvel, men alle sammen forsvant til sist i såret, som om hver av dem inneholdt en gåte og et svar.

Hva er det? sa han.

Kvikksølv.

Kvikksølv?

Deegen så opp.

Det fordriver det vonde.

Han visste ikke hvor lenge de satt slik, men til slutt ble en ny, rein forbindelse lagt over såret og surret fast. Deegen la tinnsprøyten og flakongene tilbake i pungen og snørte den sammen med ei silkesnor. Så blåste han ut

vokslyset og reiste seg så skyggen hans strakte seg lang og truende over golvet mot sengene der de andre pasientene lå.

Hun må klippes, sa han.

Jenta lå fullkomment rolig i fanget hans mens håret falt for saksa i tunge, sammenfiltrede kladder, som om det var selve sykdommen som ble klippet av og omsider slapp henne. For første gang gløttet han opp på pleierne som sto tause rundt dem, han så pulten med den oppslåtte protokollen, de stive arkene, fjærpenner som var stukket i blekkhuset og den overdimensjonerte skyggen den kastet oppetter veggen.

Da alt håret var borte, lå hun matt og stille med øynene lukket og leppene fra hverandre. Den snauklipte skallen hvilte et øyeblikk mot magen hans, og han kjente hårstubbene som stakk. Han så på henne, og hun var blitt ugjenkjennelig, men likevel den samme. Flere ganger så han på henne. En sykehuskittel i hvitt lerretsstoff ble funnet fram, den knitret som fint papir, og han trådde den over hodet hennes mens hun åpnet øynene så vidt.

Er du våken? sa han.

Regner det ikke lenger?

Nei, sa han.

Jeg vil hjem.

Jeg vet det, sa han. Vi skal snart hjem.

*